

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Баранова В. Г.
(підпис)
«___» _____ 2016 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.03050801 «Фінанси та кредит»

за темою:

«ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ»

Виконала:
студентка фінансово-економічного
факультету
6 курсу, 62 групи
Велєва Олена Дмитрівна _____
(підпис)
Науковий керівник: к.е.н., доцент
Луценко І. С. _____
(підпис)

Одеса – 2016

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
.....	7
1.1. Сутність податкової безпеки держави та її місце в системі фінансової безпеки.....	7
1.2. Механізм забезпечення податкової безпеки держави	17
1.3. Національні економічні інтереси та загрози податкової безпеці країни..	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	31
2.1. Методичні підходи до оцінювання рівня податкової безпеки держави	31
2.2. Діагностика рівня податкової безпеки України	38
2.3. Аналіз ризиків та загроз податковій безпеці держави	50
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	61
3.1. Світовий досвід державної політики у сфері забезпечення податкової безпеки України та адаптація його в українську практику	61
3.2. Основні напрямки забезпечення та підвищення рівня податкової безпеки України	73
3.3 Розробка економіко-математичної моделі прогнозування рівня податкової безпеки України.....	84
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Одним з важливих напрямків сталого розвитку держави на початку 2015 року у проголошеній Президентом України стратегії «Україна-2020» є проведення податкової реформи, яка під собою розуміє просту, економічно вигідну, справедливу та з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків податкову систему, котра зможе в достатній мірі забезпечити наповнення доходів Державного бюджету України і місцевих бюджетів. Виходячи з цього, з метою контролю, аналізу і надання оцінки проведення податкових реформ та визначення потрібного забезпечення податкової безпеки актуалізуються питання щодо проведення об'єктивного та регулярного розрахунку рівня податкової безпеки держави. Поряд із тим, що податкова безпека країни висвітлена в науковій літературі досить широко, дискусійними та недостатньо вивченими залишаються деякі питання. Тому вивчення податкової безпеки, її забезпечення та оцінювання рівня податкової безпеки держави на даний час залишаються відкритими та вимагають подальшого дослідження та поглиблення.

Теоретико-методологічні засади оподаткування розроблені в працях таких видатних вчених, як А. Вагнер, Д. Кейнс, А. Лаффер, Д. Міль, Ф. Нітті, Д. Рікардо, А. Сміт та відповідали фінансовим системам держав середньовіччя та відображали особливості їх державного устрою.

Дослідженню проблем саме податкової безпеки репрезентують такі вчені, як: Бережна Ю., Виклюк М., Вишневська Н., Гресик В., Грушка В., Коробов В., Іванов Ю., Іщенко В., Цвілій-Букланова А.. Серед зарубіжних фахівців, які займалися вивченням податкової безпеки можна виділити праці, таких як А. Сміт, Д. Рікардо та У. Петті.

Проте, в сучасних умовах забезпечення та оцінювання рівня податкової безпеки не повній мірі розкрито, тому важливість вирішення зазначених

проблем обумовили вибір теми дипломної роботи, визначили його мету та завдання.

Мета і завдання дипломної роботи. Метою дипломної роботи є узагальнення теоретичних засад податкової безпеки держави та надання практичних рекомендацій щодо напрямків забезпечення та підвищення рівня податкової безпеки.

Для реалізації поставленої мети поставлено такі завдання:

- 1) висвітлити сутність податкової безпеки та визначити її місце в системі фінансової безпеки держави;
- 2) розкрити механізм забезпечення податкової безпеки держави;
- 3) дослідити національні економічні інтереси та загрози податкової безпеки держави;
- 4) визначити методичний підхід до оцінювання рівня податкової безпеки країни;
- 5) провести діагностику рівня податкової безпеки України;
- 6) проаналізувати ризики та загрози податкової безпеці держави;
- 7) дослідити світовий досвід державної політики у сфері забезпечення податкової безпеки та визначити можливості адаптації його в Україні;
- 8) запропонувати основні напрями забезпечення та підвищення рівня податкової безпеки України;
- 9) спрогнозувати рівень податкової безпеки України.

Об'єктом дослідження є податкова безпека у системі забезпечення фінансової безпеки держави.

Предметом дослідження виступають методичні підходи оцінювання впливу податкової безпеки на стан фінансової безпеки України.

Методи дослідження. Для наукового вирішення поставлених у дипломній роботі завдань використовувалися: *абстрактно-логічний метод* – при визначенні сутності та складових елементів механізму забезпечення податкової безпеки держави; *метод синтезу* – для вивчення можливостей

адаптації світового досвіду в українську практику; *статистико-економічні методи*, зокрема: *графічний* — для більш наглядного демонстрування результатів дослідження; *табличний метод* — для накопичення, опрацювання і зберігання інформації; *фінансового аналізу* – для дослідження рівня податкової безпеки, чинників, що впливають на його розмір; *кореляційний* – для оцінки впливу на рівень податкової безпеки таких факторних ознак, як рівень концентрації податкових надходжень у доходах Державного бюджету, рівень оподаткування, рівень втрат Державного бюджету від пільгового оподаткування, рівень податкового боргу платників податків, тощо; *прогнозування* – для проведення прогнозування рівня податкової безпеки.

Особистий внесок. Наукові положення, висновки і пропозиції дослідження, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Інформаційною базою дипломної роботи стали Податковий кодекс України, законодавчі, нормативно-правові підзаконні акти, дані Міністерства фінансів України, Фіскальної служби України, Державного Комітету Статистики, наукові дослідження і публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, електронні ресурси світової мережі Internet.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розробці й теоретичному обґрунтуванні нових підходів оцінювання та визначення рівня податкової безпеки України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що представлені напрямки удосконалення можуть бути використані у науково-дослідних цілях – для подальших наукових розробок у зазначеній сфері; у законотворчій роботі – для підготовки окремих нормативно-правових актів, що визначають та надають оцінку рівня податкової безпеки України; у навчальному процесі – в економічних навчальних закладах під час вивчення податкової системи, а також у підготовці навчальних посібників.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг

роботи становить 101 сторінок друкованого тексту, містить 15 таблиць, 7 рисунків. Список використаних джерел нараховує 66 найменувань та займає 7 сторінок.

ВИСНОВКИ

Після аналізу теоретично-методичних аспектів податкової безпеки держави було з'ясовано, що податкова безпека є однією із найважливіших характеристик фінансової безпеки держави.

В першому розділі роботи було визначено, що податкова безпека – це такий стан податкової системи, що впливає на забезпечення зростання ресурсного потенціалу для розвитку незалежної, стабільної, стійкої конкурентоспроможної національної економіки та дозволяє досягти захищеності економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз у довгостроковому та короткостроковому періодах

Створення повноцінного механізму забезпечення податкової безпеки держави передбачає перш за все вирішення широкого кола проблем, що стосуються формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які викликають загрозу податковій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання.

Суттєву загрозу для податкової безпеки становить високий рівень податкового навантаження, значні витрати на адміністрування податків, зростання податкового боргу країни, підвищення рівня корупції в Україні, ухилення від сплати податків.

Слід зазначити, що в сукупності вищенаведені загрози можуть призвести до ще більшої небезпеки стану податкової безпеки. Для того щоб не допустити падіння рівня податкової безпеки, необхідно вести неперервний моніторинг вищезазначених факторів за джерелами загроз.

Для оцінки рівня податкової безпеки держави використовується система кількісних і якісних показників. До кількісних показників відносяться: рівень концентрації податкових надходжень до доходу Державного бюджету, рівень

концентрації податків від ЗТД до доходу Державного бюджету, рівень втрати від пільгового оподаткування, рівень оподаткування на економіку України, рівень податкового боргу у доходах податкового надходження. Усі ці показники були розраховані та мають значення, які вищі норми.

До якісних рівень податкової культури та моралі; рівень якості законодавства у сфері оподаткування; рівень професіоналізму персоналу фіскальної служби.

Здійснивши аналіз рівня податкової безпеки держави, очевидно, що Україна знаходиться на стабільному рівні. Усі показники відповідають нормативним значення

Таким чином, запропонований методичний підхід до оцінювання рівня податкової безпеки держави дозволить започаткувати об'єктивний та якісний регулярний моніторинг рівня податкової безпеки держави та запропонувати заходи щодо зміцнення податкової безпеки держави та визначити загрози, які найбільш суттєво впливають на виявлені негативні довгострокові тенденції. Водночас, щоб не допустити виникнення загроз податковій безпеці держави та забезпечити зростання її рівня, необхідно постійно провадити оцінювання, що обумовлює доцільність подальших досліджень щодо проведення моніторингу рівня податкової безпеки держави у практичній площині.

Виходячи з усіх проаналізованих індикаторів визначення рівня податкової безпеки, маємо позитивні результати, тому можна стверджувати, що рівень податкової безпеки задовольняє усім вимогам, тому він на високому рівні.

Після аналізу податкової безпеки України нами було запропоновано можливі шляхи покращення.

Основними заходами, що спрямовані на підвищення рівня податкової безпеки та нейтралізацію загроз податковій безпеці, є:

- виявлення критичних ситуацій, при яких прогнозовані та реальні показники податкової діяльності досягають або виходять за межі порогових значень;
- розробка заходів з виведення податкової системи із зони податкового ризику та усунення наслідків реалізації загроз;
- здійснення експертизи прийнятих нормативно-правових актів і рішень з податкових питань з позиції податкової безпеки України;
- забезпечення відповідності системи оподаткування напрямам державної податкової політики;
- підвищення рівня податкової культури;
- дотримання правового характеру податкових відносин;
- підвищення рівня надходження податків за рахунок якості ос довгострокового та короткострокового оптимального прогнозу та планування;

Таким чином, основними умовами, що визначають рівень податкової безпеки держави та впливають на її забезпечення, є: відповідність системи оподаткування напрямам державної податкової політики та сучасним умовам економічного розвитку, високий рівень податкової культури; правовий характер податкових відносин; узгодженість усіх елементів функціонування податкової системи країни.

Також був проведений розрахованук прогнозне значення податкової безпеки на 2016-2017 роки за допомогою рівня концентрації податкових надходжень до доходів Державного бюджету, який с свою чергу був вищий ніж нормативне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податкова складова фінансової безпеки держави / В. В. Іщенко // Наукові праці НДФІ. - 2011. - Вип. 4. - С. 149-156.
2. Сухоруков А.І. Фінансова безпека держави : навч. посібн. / А.І. Сухоруков, О.Д. Ладюк. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – С. 192.
3. Десятнюк О. М. Моніторинг податкових ризиків: теорія та практика [монографія] / О. М. Десятнюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – С. 312-315.
4. Тихонов Д.Н. Основи податкової безпеки / Д.Н. Тихонов. – М. : Аналітика-Пресс, 2002. – С. 224.
5. Цвілій-Букланова А.А. Податковий контроль в системі забезпечення податкової безпеки держави : автореф. дис.канд. юр. наук. : 12. 00. 14 / А.А. Цвілій-Букланова. – Челябінськ, 2011. – С. 15.
6. Іванов Ю.Б. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення / Ю.Б. Іванов, Ю.В. Бережна // Економіка розвитку. – 2010. – № 2(54). – С. 9-11.
7. Іващенко О.В., Забезпечення фінансово-економічної безпеки як держави// «Вісник» Київський інститут бізнесу та технологій — Випуск №3 (22) – 2013. — С. 15
8. Мельник В. М. Використання податкових інструментів в умовах становлення ринкової економіки / В. М. Мельник, Т. В. Кошук // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 46-57.
9. Загорський В. С. Новітні податкові реформи у країнах Європейського Союзу та орієнтири для податкової політики в Україні / В. С. Загорський, В. М. Мельник, Т. В. Кошук // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Випуск 3(52). С. 3-17.
10. Озерчук О. В. Розвиток економічних теорій антициклічного податкового регулювання / О. В. Озерчук // Наукові праці НДФІ. – 2011. - №2(55). – С. 55-64.
11. Сенчагов В.К. // Економічна безпека: Виробництво–Фінанси–Банки // М. : ЗАО «Финстатинформ», 2003 – С.176.

12. Фінансово-монітарні важелі економічного розвитку: В 3 т / За ред. А. І. Даніленка / Т. 1: Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації / За ред. А. І. Даніленка. – К. : Фенікс, 2008 – С. 112.
13. Грушко В. Фінансова безпека бізнесу: податковий аспект / В. Грушко, С. Лаптев, Л. Кошембар. – К. : Університет економіки і права «Крок», 2010. – С. 256.
14. Бембетов А. П. Предупреждение экономической преступности в сфере налогообложения: Учебное пособие. / А. П. Бембетов. – М. : АНП ФСНП, 2005. – С. 248 .
15. Режим доступа: <http://studopedia.org/13-52753.html>
16. Голіков С.С., Загрози податковій безпеці України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2016 — С. 12-15
17. Варналій З.С. Економічна безпека: [навч. посіб.] / З.С. Варналій // Знання. – 2009. – С.511
18. Режим доступа <http://cost.ua/budget/debt/> <http://cost.ua/budget/debt/>
19. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К.: НІСД, 2015. – С.11
20. Виклюк М.І., Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2013 — №5(43) — С. 242-246.
21. Луценко І.С., Методичний підхід до оцінювання рівня податкової безпеки держави // Науковий вісник Херсонського державного університету//2015 — №11 — С.159-163.
22. Тимошенко О.В. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави / О.В. Тимошенко // БізнесІнформ – 2014. – № 6. – С. 32–37.

23. Захарова Е.А. Податкова безпека. Критерії її оцінки / Е.А. Захарова // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2011. – № 6. – С. 63–68
24. Баранецька О. Національні інтереси України в сфері фінансової безпеки / О. Баранецька, В. Мартинюк // Наука молода. – 2008. – № 9. – С. 83–87.
25. Цимбалюк І.О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави / І.О. Цимбалюк ; за заг. ред. О.В. Кендюхова // Стратегічне управління національним економічним розвитком : [монографія] : в 2-х т. Т. 2. – Донецьк : ДВНЗ «ДонНТ», 2013. – С. 392
26. Пирожкова С.І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. – К., НІПМБ, 2003. – С. 42
27. <http://cost.ua/budget/revenue/#sthash.hrwWJ57v.dpuf>
28. <http://index.minfin.com.ua/budget/?2016>
29. <http://www.ukrstat.gov.ua>
30. Лазарева А.П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрямки зміцнення/ А.П. Лазарева // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки». – 2014 – № 27. – С. 88–94.
31. Економічна безпека [Текст] / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647с.
32. Ставки, індекси, тарифи, розраховані Міністерством фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua>
33. The Global Competitiveness Report 2013–2014. World economic forum [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-4.Pdf.
34. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

35. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738

36.Ткаченко, Т. Порівняльний аналіз податкового навантаження в економіці України та країнах з розвинутою ринковою економікою [Текст] /Т. Ткаченко // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 460–464.

37. Tax revenue. The World Bank. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.GD.ZS>

38. Вишневский, В. П. Эволюционная теория и налоговые популяции [Текст]/ В. П. Вишневский, О. В. Гурнак, Е. Н. Вишневская // Європейський вектор економічного розвитку. Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 2 (13). – С 167 – 172.

39. Buehn, A. Shadow economies around the world: novel insights, accepted knowledge, and new estimates [Text] / Andreas Buehn, Friedrich Schneider // International Tax and Public Finance. – 2012. – Vol 19(1). – P. 139- 171.

40. Paying Taxes 2012. The Global Picture. – PWC and World Bank

41. Десятнюк, О. М. Джерела податкових ризиків та теоретико-методологічний інструментарій їх дослідження [Текст] / О. М. Десятнюк // Вісник ТНЕУ. – 2009. – № 1. – С. 81-95

42. Сухоруков А.І. Проблеми фінансової безпеки України: [моно-графія] / А.І. Сухоруков. – К. : НІПІБ, 2005. – 140 с

43. Волошин В.І. Системний підхід до аналізу та забезпечення фінансової безпеки підприємства / В.І. Волошин, В.В. Каркавчук // Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та залучення іноземних інвестицій 2009 С.75

44. Коробов В.В. Фінансова безпека в системі державного фінансового контролю: автореф. дис. канд. ек. наук.: 08.00.10 / В.В. Коробов. — Іванов, 2010. — 18 С.

45. Полонська Ю.М. Організаційне забезпечення системи підтримки прийняття управлінських рішень у податковому плануванні за критерієм податкової безпеки / Ю.М. Полонська // Комунальне господарство міст. — 2011. — № 100. — С. 277—284. 8. Соловйов В.І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави / В.І. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2011. — № 3 (15). — С. 149—152.

46. Кашин В.А. Податкова система: як її зробити більш ефективною? / В.А. Кашин // Фінанси. — 2008. — № 10. — С. 5—9. 6.

47. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. — К.: МАУП, 2011

48. Лисюк В. С. Особливості методики розрахунку податкового тягаря // Фінанси України. — 2014. — № 11. — С. 79-86.

49. Лондар С., Чугунов І. Динаміка податково-бюджетного навантаження на економіку України // Економіст. — 2010. — № 7–8. — С. 15–18.

50. Шаблиста Л. М. Податки як засіб структурної перебудови економіки. — К.: Ін-т економіки НАНУ, 2008. — 219 с.

51. Білостоцька В. О., Островецький В. І. Податкове навантаження в Україні // Фінанси України. — 2013. — №12. — С. 75-80.

52. Амоша О., Вишневський В. До питання про оцінку рівня податків в Україні // Економіка України. — 2012. — № 8. — С. 11-19.

53. Білик М.Д., Золотко І.А. Податкова система України: навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни. — К.: КНЕУ, 2012

54. Гранатуров, В. М. Податковий ризик держави: визначення та класифікація [Текст] / В. М. Гранатуров, І. Б. Ясенова // Фінанси України. — 2007. — № 10. — С. 86–95

55. Тимофеева, И. Ю. Налоговая безопасность государства и бизнеса: теория и практика [Текст]: монография [Текст] / И. Ю. Тимофеева. — М: «Глобус», 2009. — 322 с.

56. Вишневский, В. П. Эволюционная теория и налоговые популяции [Текст] / В. П. Вишневский, О. В. Гурнак, Е. Н. Вишневская // Європейський

вектор економічного розвитку. Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 2 (13). – С 167 – 172.

57. Шевченко О.Ю. Теорія фінансової безпеки: інноваційні підходи / О.Ю. Шевченко // Управління розвитком. – 2013. - №10. – С. 34 – 36

58. Мельник А.Ф. Національна економіка: навч. посібн. / А.Ф. Мельник; за ред. А.Ф. Мельник. – К. : Знання, 2011. – 463 с.

59. Макарюк О.В. Напрями забезпечення фінансової безпеки через регулювання інвестиційного ринку / О.В. Макарюк // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6 (96). – С. 38–42.

60. Медведкіна Є.О. Теоретико-методологічні засади забезпечення фінансової безпеки національних економік / Є.О. Медведкіна,

61. Соловйов В.І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави / В.І. Соловйов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 3 (15). – С. 148.

62. Борщ Л.М. Вимірювання та оцінка фінансової безпеки, методичні підходи / Л.М. Борщ // Економіка ринкових відносин. – 2011. – № 8. – С. 123–130.

63. Баранецька О. Національні інтереси України в сфері фіскальної безпеки / О. Баранецька, В. Мартинюк // Наука молода. – 2008. – № 9. – С. 83–87.

64. Іващенко В.В. Податкова складова фінансової безпеки держави// Вісник економіки транспорту і промисловості// № 37 / 2012— С.35

65. Карпінський Б. А. Індикатори фінансової безпеки в контексті збалансованості фінансової системи держави / Б. А. Карпінський // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Львів, 2008. – Вип. 18.2. – С. 131-145

66. Овсїйчук О. В. Удосконалення аналізу фїнансових результатїв дїяльностї пїдприємства / О. В. Овсїйчук // Управлїння розвитком. – 2013. - №10. – С. 34 – 36